

בריש מסכת הוריות מביאים מחלוקת שמואל ורב דימי על נוסח ההוראה מב"ד הגדול שנצרכה לחייב אותם בפר העלם דבר של ציבור. לפי לישנא ראשנה, שמואל מצריך "מותרים אתם" ורב דימי "מותרים אתם לעשות", ולישנא "איכא דאמרי" הופך השיטות. פשטות לשון המימרות - "אין ב"ד חייבין" - מראה שהמחלוקת הוי רק לשיטת מ"ד במשנה ד: שב"ד מביאים הפר משלהן, וכן כותב הר"ח, ואפשר שבשביל זה השמיט היראים את כל הסוגיא. אמנם בגירסתו של רש"י היה כתוב "לעולם אין ב"ד חייבין", והוא מפרש שמלת "לעולם" מודיע לנו שמחלוקת זה שייך לכ"ע, ואף שבדף ז. הוא מפרש שלשון "אין ב"ד חייבין" מראה שמדברים על שיטת ר' מאיר שב"ד מביאין משלהן. בלישנא קמא מסבירים שמ"ד "מותרים אתם לעשות" סובר שאין "מותרים אתם" גמר הוראה. לפי זה אפשר ללמוד שמ"ד "מותרים אתם" סובר או שלשון זה כן הוי גמר הוראה או שאין צורך לגמר הוראה לחייב פהדש"צ. בלישנא דאיכא דאמרי מסבירים שמ"ד "מותרים אתם" סובר שלשון הזה הוי גמר הוראה. לפי זה אפשר ללמוד שמ"ד "מותרים אתם לעשות" סובר או שאין "מותרים אתם" גמר הוראה או שאין גמר הוראה מספיק לחייב פהדש"צ. אמנם, ברור שלרש"י בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא נקודת המחלוקת הוי איזה לשון נחשבת גמר הוראה. הוא מדגיש בפירושו ללישנא קמא (ד"ה לעולם) שאף שמואל מצריך גמר הוראה. מאותו ד"ה דייקו הנצי"ב והחזון יחזקאל שרש"י סובר שלכולי עלמא מותר לנהוג ע"פ הוראת בית דין בלשון "מותרים אתם", אלא שלחייב פהדש"צ ולפטור היחיד מקרבן יש שמצריכים "מותרים אתם לעשות".

הגמרא מביאה שלשה ראיות למ"ד "מותרים אתם לעשות". הראיה הראשנה ממשנה סנהדרין פו: בענין זקן ממרא. "חזר לעירו שנה ולימד כדרך שלימד פטור. הורה לעשות חייב." אם מחלוקת שמואל ורב דימי תלוי במחלוקת מה זה גמר הוראה, אז הראיה שאין גמר הוראה עד שנאמר לעשות, ואין צורך לדמיון חזק בין זקן ממרא לפהדש"צ. אבל אם המחלוקת תלויה בגדר ההוראה שצריכים לחייב פר, אז צריכים לומר שזקן ממרא מקביל לפהדש"צ, וכמו שצריכים "לעשות" לחייב זקן ממרא, כך צריכים "לעשות" לחייב פהדש"צ.

ברור שאם ב"ד מביאים פהדש"צ משלהן, אז יש הקבלה בינה לבין זקן ממרא, שהרי בשניהם מדברים על התחייבות מורה ואף שאחרים עשו המעשה עבירה. אבל אם הציבור מביא, אין שום הקבלה. ולכן רש"י, אחר שלמד שהסוגיא הולך לדברי הכל, למד מראיה זו שהמחלוקת תלוי במה נחשב הוראה גמורה בכל התורה כולה ולא רק בז"מ ופהדש"צ.

הראיה השניה ממשנה יבמות פז: "הורוה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה, חייבת בקרבן, שלא התירוה אלא לינשא". רש"י לומד שהראיה ממה שכתוב "הורוה לינשא" ולא התירוה, וזה קצת דוחק שהרי משנה זו בא להודיענו שהיא חייבת דוקא מפני שב"ד הגבילו הוראתם והיא הרחיבה לעשות, ולא היה אפשרות להגיד לנו הלכה זו אם לא בציור של הוראה מוגבלת בניגוד להוראה כללית כמו "התירוה". (ואולי רש"י סובר שאם "התירוה" הוי גמר הוראה לא נשגיח בהגדרה הבאה אחר כך, ואף זה דוחק וצ"ע.)

לכן הר"ח מפרש שהראיה תלויה בדין המשנה ולא בלשונה. ברור מהמשנה שהקהל צריך לנהוג ע"פ ב"ד, ולא רק ע"פ ההלכה שבירר ב"ד. הר"ח מפרש שזה עצם המחלוקת בין שמואל ורב דימי, כלומר ללישנא קמא שמואל סבר שכל שביררו ב"ד ההלכה, אף שלא גמרו ההוראה, מספיק, וללישנא בתרא שאף שביררו ההלכה נחשבת גמר דין, אין זה מספיק. (אמנם צ"ע שאין זה פשטות לשון ר"ח כשמפרש המחלוקת בתחילת הסוגיא, וצ"ע)

אמנם פירוש ר"ח מצריך פירוש במחלוקת בין שמואל לרב דימי שתלוי בדיני פהדש"צ, וראינו שהראיה מזקן ממרא שולל אפשרות זה לרש"י, הלומד שסוגייתנו שייך אף למ"ד ציבור מביאין. לכן רש"י פירש מה שפירש. ולפי פירושו הוא מוכרח לסבור שאין סוגייתנו דנה באפשרות יחידים לנהוג ע"פ ב"ד, שלא כתוס' ד"ה הכא, שהרי אי אפשר לומר שאסור לעשות מה שהתירו ב"ד, ולכן רש"י מודה שמותר לה לינשא ע"פ הוראת "התירוה" אלא שאם בעלה באמת חי נחשבת שוגגת ומביאה קרבן. ומפני שלרש"י "מותרים אתם" שוה ל"התירוה", מוכרח לפרש שהמחלוקת שייך רק לקרבן ולא להיתר.